

**Een archeologische bouwbegeleiding
tijdens de aanleg van het
Westerdiepsedalkanaal te
Annerveenschekanaal, gemeente
Veendam (Gr.)**

G.J. de Roller

ARC-Rapporten 2008-1

Groningen
7 januari 2008
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologische bouwbegeleiding tijdens de aanleg van het
Westerdiepsedalkanaal te Annerveenschekanaal, gemeente Veendam
(Gr.)

ARC-Rapporten 2008-1
ARC-Projectcode 2007-269

Opdrachtgever
Provincie Groningen, Beton- en Waterbouw
Bevoegd gezag
Provincie, dr. H.A. Groenendijk
Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

ARCHIS nummer bouwbegeleiding
25803

Tekst
G.J. de Roller
Afbeeldingen
B. Schomaker
Redactie
N. van Malssen

Status
definitieve versie

Autorisatie — C.G. Koopstra

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Groningen, 7 januari 2008

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Aanleiding voor de hier beschreven bouwbegeleiding is de aanleg van een scheepvaartverbinding tussen het zeilmeer Langebosch en het Kieldiep in het kader van de vaarverbindingen Zuidlaardermeer–Oost Goningen. De vaarverbinding heeft de naam Westerdiepsedalkanaal gekregen. De bouwbegeleiding heeft betrekking op een gedeelte van het traject tussen Borgercompagnie Zuidwest en de Kielsterachterweg (afb. 1). In het najaar van 2004 vond door de Werkgroep Prehistorie van het Veenkoloniaal Museum te Veendam (WPV) een veldkartering plaats op dit traject. Tijdens deze kartering is een meervoudige vuurstenen krabber gevonden. In de omgeving zijn ook andere vindplaatsen van vuurstenen artefacten bekend. Dit was aanleiding om de aanleg van dit kanaaldeel archeologisch te begeleiden. Het grondwerk werd uitgevoerd door de firma De Romein, uitvoerder was dhr. G. de Vries. Voor de provincie Groningen voerde dhr. J. Kamphuis de directie en was dhr. K. Hut hun uitvoerder. De begeleiding namens ARC bv (Archaeological Research & Consultancy) vond plaats op 7, 10 en 11 december 2007 door drs. ing. G.J. de Roller van MUG ingenieursbureau, afd. Archeologie.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt tussen de Kielsterachterweg en de Borgercompagnie, iets ten zuiden van de aardgaslocatie en ten noorden van de Westerdiepsedallen.

1.3 Objectgegevens

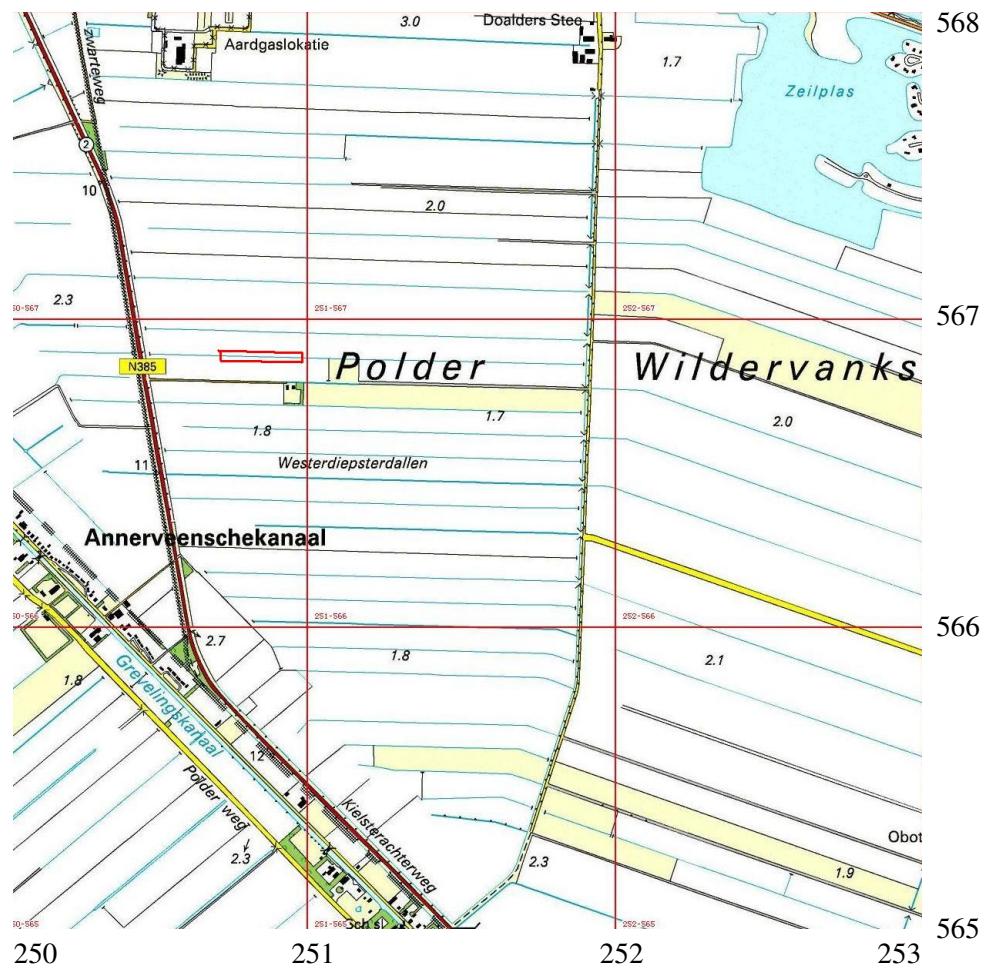
Provincie	Groningen
Gemeente	Veendam
Plaats	Annerveenschekanaal
Toponiem	Westerdiepsedalkanaal
Kaartblad	12F
Coördinaten	250.772/566.831 NW 251.024/566.838 NO 251.024/566.768 NW 250.730/566.815 NW
Periode	Mesolithicum
Type bodem	Moerige zandgrond
Geomorfologie	Ontginningsvlakte

1.4 Doel van het onderzoek

Het doel van het onderzoek was het veilig stellen van mogelijk aanwezige archeologische waarden tijdens de aanleg van het kanaal, zoals verwoordt in het Programma van Eisen, opgesteld door C. Koopstra. Hierbij gelden de volgende onderzoeksvragen:

- 1 *Bevinden zich binnen het tracé resten van mesolitische kampementen?*
- 2 *Zo ja, waar bestaan deze resten uit?*

Legenda

— Onderzoekslocatie

Abbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie (omkaderd) en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1.5 Werkwijze

Het te begeleiden traject, waar bij de veldverkenning de krabber is gevonden, ligt 250–500 m oostelijke van de Kielsterachterweg. Bij de aanleg van het kanaal zal eerst de bouwvoor worden verwijderd. Hierna wordt het talud over een breedte van ca. 2,5 m teruggezet. Bij het afgraven van de bouwvoor worden eventuele zandkoppen aangesneden. Op intacte zandkoppen is door middel van megaboringen (15 cm diameter) vastgesteld of er vuursteen aanwezig is. Bij kleine zandkoppen met een omvang van maximaal ca. 100m² is om de twee meter een boring gezet. Bij grotere zandkoppen zijn de boringen om de 5 m gezet. De opgeboorde grond is ter plaatse gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 3 mm. Daar waar geen vuursteen is aangetroffen is bij het terugzetten van het talud gelet op de aanwezigheid van eventuele haarden.

2 Bouwbegeleiding

Op zowel de noordelijke als zuidelijke oever zijn drie zandkoppen aangesneden (afb. 2). De bodemopbouw van de zuidelijke oever is over de gehele lengte verstoord als gevolg van diepploegen (afb. 3). Dit deel is gecontroleerd op het voorkomen van vuursteen en/of haardkuilen. Er is hier niets aangetroffen. De zandkoppen van de noordelijke oever zijn afgetopt. De bouwvoor gaat bij de twee oostelijke zandkoppen direct over in de C-horizont (afb. 4). De meest westelijke zandkop heeft nog een BC-horizont. Van deze zandkop is om de twee meter een monster gezeefd. Dit leverde geen vuursteen op. Alle drie de zandkoppen zijn gecontroleerd op het voorkomen van haarden. Op de middelste zandkop bevond zich een haard (afb. 5). De afmetingen zijn globaal 100 bij 50 cm met een diepte van 5 cm. Het was in het veld niet goed mogelijk om de aanwezigheid of afwezigheid van houtskool vast te stellen. Daarom is de inhoud van deze locatie, ca. 10 liter grond, bemonsterd en binnen gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 2 mm. In het zeefresidue zat 2,9 gr. houtskool. Het betroffen vooral kleine stukjes houtskool die niet nader zijn te determineren. Van één stuk houtskool is vastgesteld dat het om een zachte loofhoutsoort gaat zoals els (*Alnus*) of wilg (*Salix*). Op 150–200 meter van de Kielsterachterweg bleek zich nog een zandkop te bevinden. Hier is nog een B-horizont aanwezig. Hoewel deze kop buiten het te begeleiden tracé viel, zijn hier toch boormonsters genomen. Deze bleken geen vuursteen te bevatten. De zone die ten behoeve van het kanaal werd vergraven bevatte geen haardkuilen.

3 Conclusie en aanbeveling

3.1 Conclusie

Uit de archeologische bouwbegeleiding is gebleken dat de bodemopbouw binnen het te begeleiden tracé of verstoord is ten gevolge van diepploegen of is afgetopt. Daar waar nog een restant van een B-horizont, de BC-horizont, aanwezig was, is steekproefsgewijs grond gezeefd. Dit heeft geen vuurstenen artefacten opgeleverd. Tijdens de controle op het voorkomen van mesolitische haarden is één grondspoor gevonden dat na het zeven van de inhoud houtskool bleek te bevatten. Het betreft

een restant van een haardkuil. Naast het bewerkte vuurstenen voorwerp dat tijdens de veldkartering is gevonden, is op de te begeleiden locatie één restant van een haardkuil aangetroffen.

De in de inleiding genoemde onderzoeksvragen zijn als volgt te beantwoorden:

1 *Bevinden zich binnen het tracé resten van mesolitische kampementen?*

Binnen het tracé bevindt zich één restant van een haardkuil, die mogelijk tot een mesolithisch kampement behoorde. Aangezien de zandkop waarin het restant van de haardkuil is aangetroffen is afgetopt, zijn er van het kampement zelf geen resten meer aanwezig die nog *in situ* liggen.

2 *Zo ja, waar bestaan deze resten uit?*

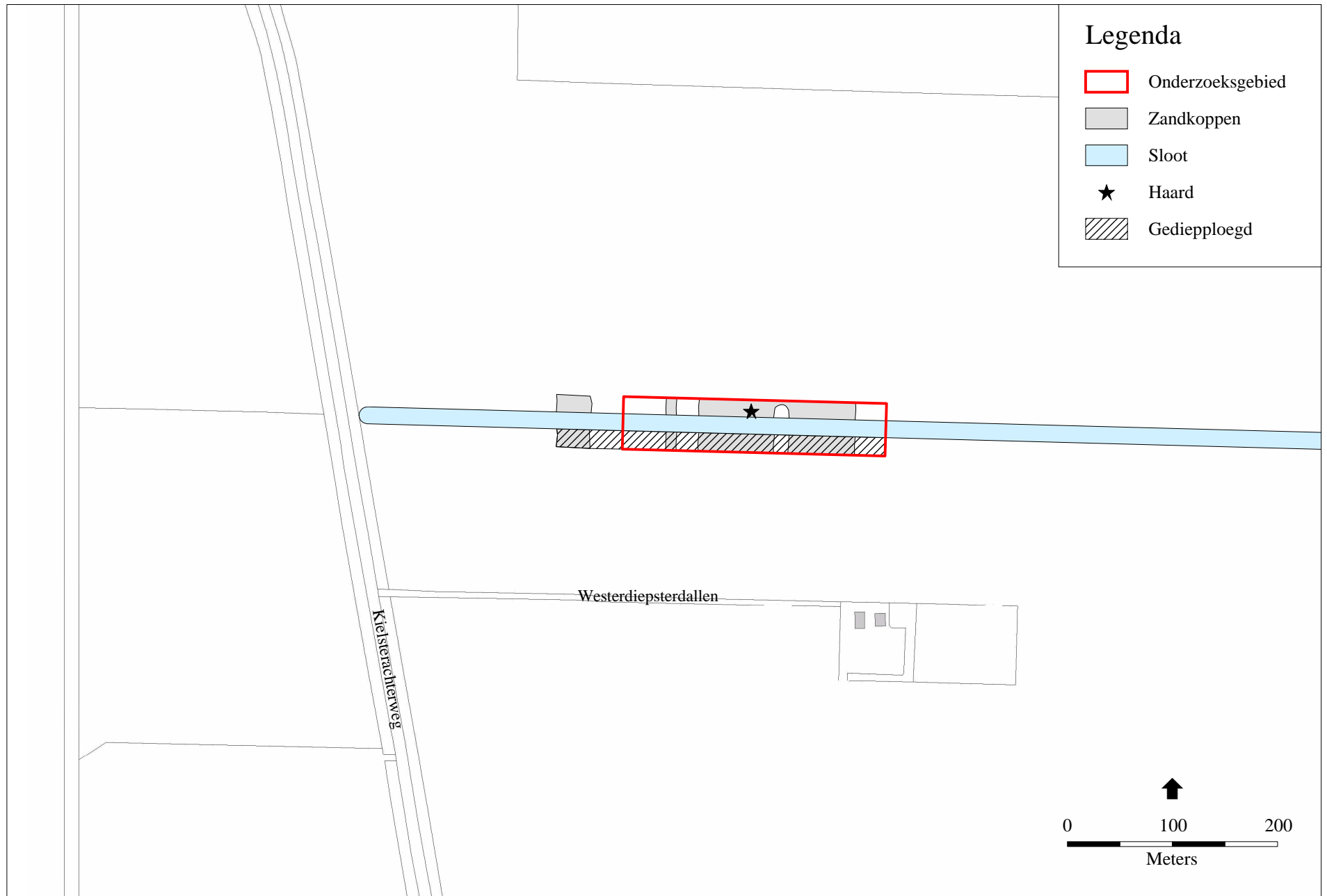
De resten bestaan uit een restant van een haardkuil.

3.2 Aanbeveling

Wanneer bij de verdere uitvoering van het grondwerk onverhoopt grondsporen en/of vondsten worden aangetroffen, dan dient hiervan direct melding te worden gemaakt bij de provinciaal archeoloog, dr. H.A. Groenendijk, Provincie Groningen, afd. Cultuur en Welzijn, Postbus 160, 9700 AP Groningen, tel: (050) 31 64 291.

4 Samenvatting

In verband met de aanleg van een vaarverbinding tussen het zeilmeer Langebosch en het Kieldiep, het Westerdiepsedalkanaal, heeft in 2004 een veldkartering plaatsgevonden. Op een locatie 250-500 m oostelijk van de Kielsterachterweg is een vuurstenen artefact (een krabber) gevonden. Dit was aanleiding om het graven van het kanaal op deze plaats archeologisch te begeleiden. De begeleiding vond plaats tussen 9 en 12 december 2007. Tijdens de begeleiding bleek dat de bodem van het perceel ten zuiden van het kanaal is verstoord door diepploegen. De zandkopen in het perceel ten noorden van het kanaal zijn voor het grootste deel afgetopt. De meest westelijke zandkop heeft nog een BC-horizont. Steekproefsgewijs zijn hier om de 2 meter monsters genomen, die geen van allen vuursteenmateriaal bleken te bevatten. Op één locatie is een haard bemonsterd. Na zeven bleken hierin kleine fragmenten houstkool aanwezig te zijn. Tijdens de begeleiding is een vermoedelijk mesolithische haard aangetroffen. Of er een relatie is tussen de haard en de krabber is niet duidelijk, aangezien bij de begeleiding geen andere vuurstenen artefacten zijn aangetroffen.

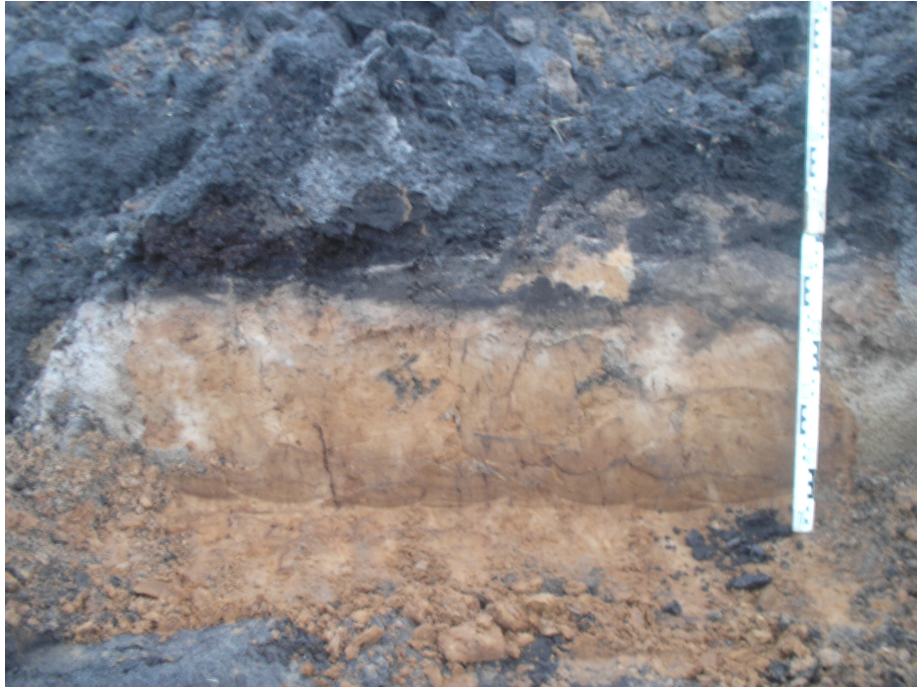

Afbeelding 2 Locatie van het onderzoeksgebied, de zandkoppen en de haard. Kaart: B. Schomaker.

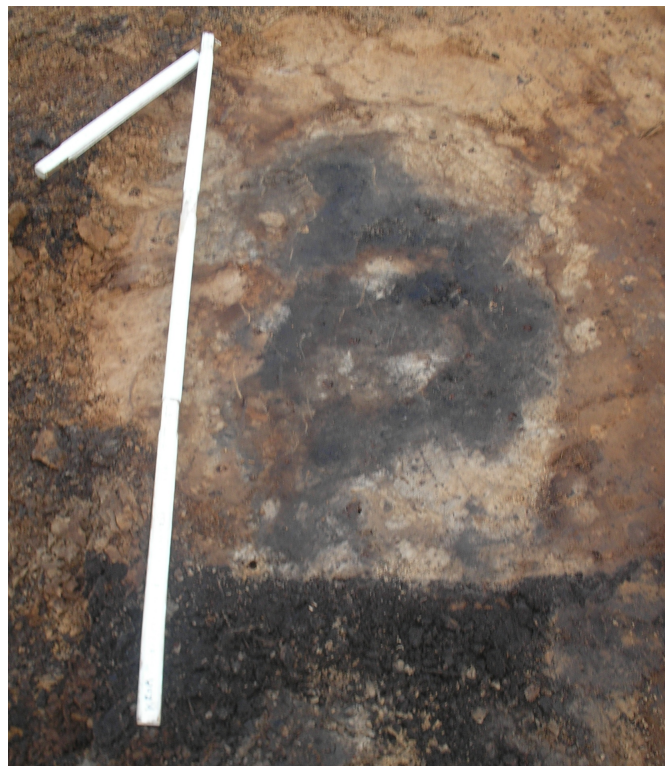

Afbeelding 3 Overzicht van de diepgeploegde akker ten zuiden van de te verbreden sloot met de middelste zandkop. Foto: G.J. de Roller.

Afbeelding 4 Het afgetopte bodemprofiel van de noordoever. Foto: G.J. de Roller

Afbeelding 5 De hardplek. Foto: G.J. de Roller